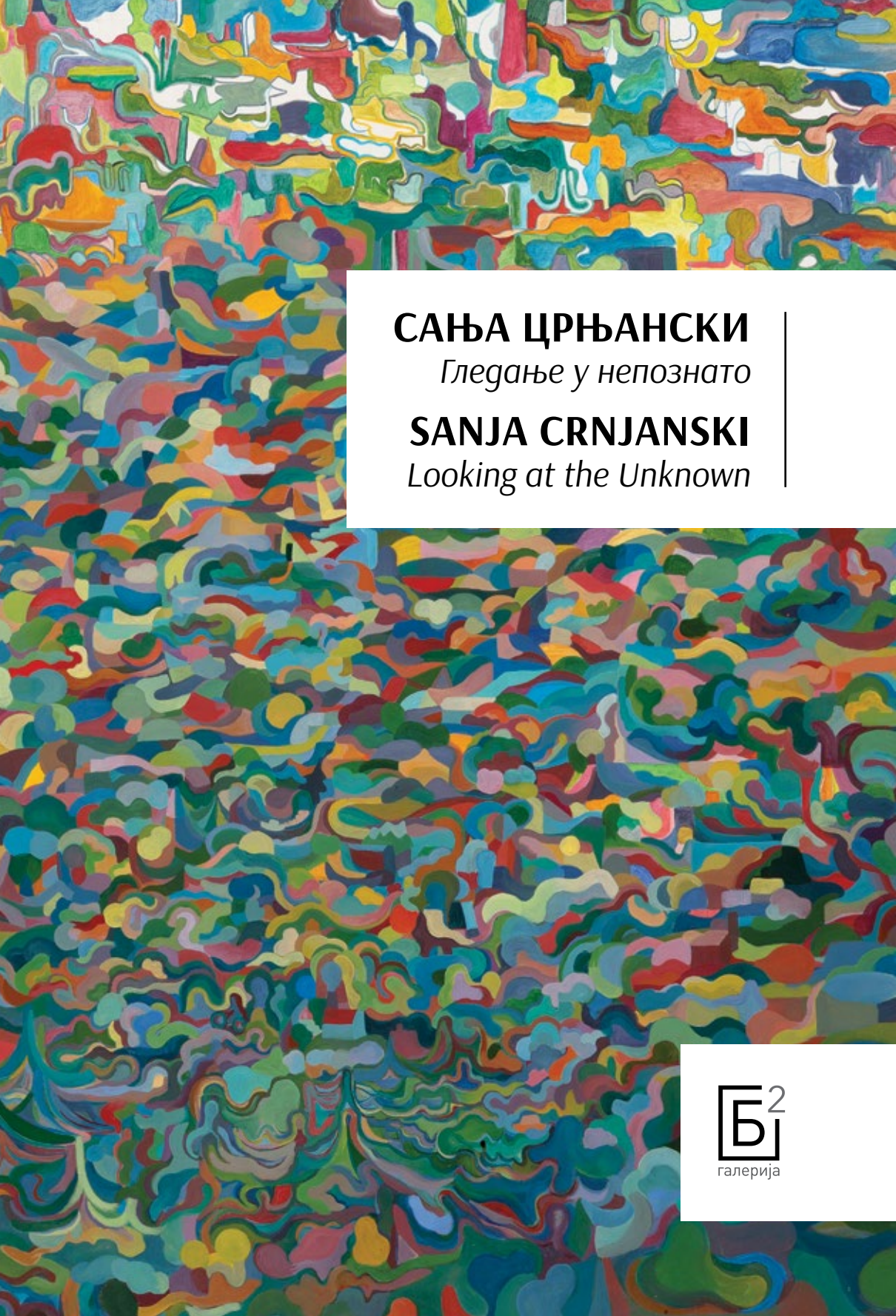

САЊА ЦРЊАНСКИ

Гледање у непознато

SANJA CRNJANSKI

Looking at the Unknown

Б²
галерија

Коларићу Панићу / Kolariću Paniću
2019, акрилик на платну / acrylic on canvas, 100x140 cm

Корице / Cover
Пут / Path
2018, акрилик на платну / acrylic on canvas, 120x150 cm

САЊА ЦРЊАНСКИ

Гледање у непознато

SANJA CRNJANSKI

Looking at the Unknown

галерија

Београд
Јун-јул 2024.

Маја Ћирић

САЊА ЦРЊАНСКИ

„На слици, требало би да се откривају нове ствари сваки пут кад се погледа.“¹

Сања Црњански ствара уметничка дела која обухватају принципе не-хијерархије, мултипликације, динамичне интеракције и међусобне повезаности, и зато се њено сликарство може посматрати кроз призму Гватаријевог и Делезовог концепта ризома². Сачињено од облика, боја, линија и текстура оно одступа од линеарног наратива и фиксираних значења. Њене слике садрже више слојева и елемената који узајамно делују на сложене начине, оличавајући ризомску идеју мноштва и хетерогености. Динамика елемената унутар слика ствара осећај кретања и флуидности који одражава номадску и стално еволуирајућу природу ризома. Баш као што ризоми наглашавају везе између различитих тачака, њене слике засноване су на истраживању односа између разноликих облика, боја и форми, стварајући мрежу повезаних елемената. Сликарство Сање Црњански се може посматрати као асамблаж у терминима Делеза и Гватарија, где се разиграни елементи спајају како би створили целину која је више од збира својих делова. Сваки елемент унутар слике може се повезивати са другима на разноврсне начине, стварајући виталну и еволуирајућу композицију. Микро-елементи или квантуми на слици Сање Црњански указују на елементе до њих, интеракција им помаже да буду прочитани, у смислу да када се повежу са осталим елементима, долази до усложњавања значења. Сваки квантум представља основну јединицу композиције јер Црњански успоставља суптилну равнотежу између микро (појединачних елемената) и макро (целокупног уметничког дела). Она тиме показује како мали, наизглед изоловани делови могу колективно да створе сложено и јединствено визуелно искуство. Поред тога што је ризоматско, њено сликарство је и поетско³, а поетику црпи из сталног преображаја, јер је засновано на „увиђању разлике између облика, маса и покрета“⁴. Уместо да само представи физичку стварност, Црњански настоји да изазове емоционалне реакције.

Црњански поставља следећа питања: – Да ли су границе унутар слике заиста фиксне? Да ли су границе само продукт наше перцепције? Да ли се мењају са променом тачке посматрања, или су неизмениве и константне? На то одговара искуствено, тако што

1 Miró, Joan. „15 Quotes by Joan Miró“, Denver Art Museum, 1959, приступљено 9. 6. 2024, <https://www.denverartmuseum.org/en/blog/15-quotes-joan-miro>.

2 Deleuze, Gilles, and Félix, Guattari. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Предео Brian Massumi, University of Minnesota Press, 1987.

3 Гастон Башлар, *Поетика простора*, Култура, Београд, 1969.

4 Александар Калдер, *Ликовне свеске 3*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1996.

Светлост / Light

2024, акрилик на платну / acrylic on canvas, 120x100cm

указује на заобљене облике, на губитак оштрих ивица, на променљиве ознаке простора. На сликама, делује да облици почињу да се топе и прелазе из чврстог (одређено – дефинисано) у „следеће“ стање (кружење материје). Линија код Сање Црњански није „стварна“ – она указује на таласасту границу између детаља и целине из које је дати детаљ издвојен. Нема редоследа приказивања, нити понављања, већ су цртежи испуњени по принципу *horror vacui*. Линија унутар стварности њених слика није *цезирана*, репетитивна линија попут оне код Боре Иљовског, њени ритам и мелодија су другог карактера. Понављања код Сање Црњански имају сличности, али и разлике, јер њихов ритам утиче на еластичност и промену значења.

Овакви поступци, који укључују и сликање облика унутар постојећих облика, могу се повезати са Лакановим концептом екстимитета⁵, који сугерише да унутрашње и спољашње нису одвојени фиксним границама, већ су међусобно прожети и зависе од субјективне перцепције. Границе на слици могу се мењати са променом тачке гледишта, што одражава идеју да перцепција утиче на доживљај. На тај начин, уметничко дело постаје простор где се преплићу искуство и реалност, стварајући динамичну и променљиву границу. Дакле, из односа ликовних елемената и елемената стварности, интимно и спољашње се међусобно уодношавају, вибрантно и без хијерархија. Квантуми, као основне јединице слика, представљају ту динамичну интеракцију између појединачних, суседних елемената и целине, стварајући сложено визуелно искуство. Одступање од шаблонске репетитивности присутно је чак и тамо где Црњански користи ортогоналне праве линије и праве углове, а где би навигација у слици могла бити очекивана.

Форме су разграничене на основу колорита, а сликарка додатно „омета“ шаблонски приступ тако што комбинује правила и одступања од правила. Црњански боју третира поигравајући се са контрастима, од најмањег до највећег интензитета, те нека платна имају уједначену палету, на неким је приказана експлозија боја, а присутна су и монохроматска платна. Такође, неретко се у оквиру обојених површина појављују и бела, необојена поља која стоје у контрасту са густо збијеним линијама.

Супротно од тога како на први поглед делује, а зато што су слике ефекат екстимитета као процеса, космологија Сање Црњански није апстрактна⁶. Она је заснована на дуалитету,

5 (*Extimité*, фр.): Концепт који је увео Жак Лакан како би означио процес којим се интимност појединца излаже споља, чинећи је тако доступном другима. Ради се о ономе што је у сржи наше субјективности, али што је такође подељено и видљиво у нашим интеракцијама са спољашњим светом.

6 Истраживање, које обухвата и позиције артикулисане у докторату Сање Црњански на Факултету ликовних уметности у Београду 2020. године, подједнако указује на наставак теоријске мисли сликарке и академика Милице Стевановић, *Настајање слике*, Српска академија наука и уметности, Београд, 2015, али и на пример Рудолфа Арнхајма, *Уметност и визуелно опажање*, Универзитет уметности у Београду, 1987.

резултат је игре између опажаја и осећаја. Ако се на то примени контрадикторност поступка пројекције стварности по себи, њено сликарство се може одредити као сликарство комплементарне стварности.

Црњански примењује различите процесе на свакој слици, недвосмислено стварајући из потребе за конструкцијом новог света, као система за себе, као комплементарне стварности. Сликарским поступком она спречава доминацију спознаје наспрам искуства и процес изједначавања облика и симбола. Због хипо-идентификације са реалношћу, Сања Црњански показује интерну оријентацију према објектима у слици, те је њено сликарство немиметичко.

Сликарство комплементарне стварности Сање Црњански, тумачено појмовима ризом и екстимност, подстиче посматраче да се упусте у номадски процес мишљења, слободно се крећући кроз уметничко дело без ограничавања на једну интерпретацију или перспективу. Ово одражава ризомски начин разумевања света као низа међусобно повезаних и флуидних искустава, заснованих на (оспољеним интимним) осећањима уместо само на опажају. Ако Адорно прецизира да је процес аутономног дела „објективно контра-слика окованих сила“⁷, онда је немиметичко сликарство Сање Црњански одступање од интеграције у друштвену тоталност. Зато што је непредвидиво, њено је уметничко дело ако не већ унутрашње револуционарно, онда свакако контрашко и самим тим аутентично.

7 Теодор В. Адорно, *Естетичка теорија*, превод и предговор Касим Прохић, Београд, Нолит, 1979.

Вртоглавица / Dizziness
2021, акрилик на платну /
acrylic on canvas,
100x120 cm

Стварност / Reality

2018, акрилик на платну / acrylic on canvas, 120x150 cm

Одакле да кренем? / From Where Shall I Start?

2023, акрилик на платну / acrylic on canvas, 120x100 cm

Јутро / Morning

2019, акрилик на платну / acrylic on canvas, 80x100 cm

Тренутак / A Moment

2023, акрилик на платну / acrylic on canvas, 100x132 cm

Како настаје тренутак /
Genesis of the Moment
2024, акрилик на платну /
acrylic on canvas,
100x120 cm

Срећа / Happiness
2012, акрилик на платну / acrylic on canvas, 50x50 cm

Љубав / Love
2010, акрилик на платну / acrylic on canvas, 95x95 cm

Поглед / Gaze

2020, акрилик на платну / acrylic on canvas, 100x140 cm

Пролећна радост / Springtime Joy

2020, акрилик на платну / acrylic on canvas, 100x120 cm

Стране 18 и 19 / Pages 18 and 19

Лептирићи у стомаку / Butterflies In the Stomach

2017, акрилик на платну / acrylic on canvas, 70x100 cm

Сећам се / I Remember
2021, акварел / watercolour, 56x76,5 cm

Буђење / Awakening
2019, акварел / watercolour, 56x76,5 cm

Води ме / Lead Me
2018, акварел / watercolour, 56x77 cm

Облак / A Cloud
2021, акварел / watercolour, 50x71 cm

Тy сам негде / I Am Somewhere Here
2017, акварел / watercolour, 61x81 cm

Стаза слонова / Elephant Path
2020, акварел / watercolour, 50x71 cm

Дрвеће и друга бића / Trees and Other Creatures
2021, акварел / watercolour, 50x71 cm

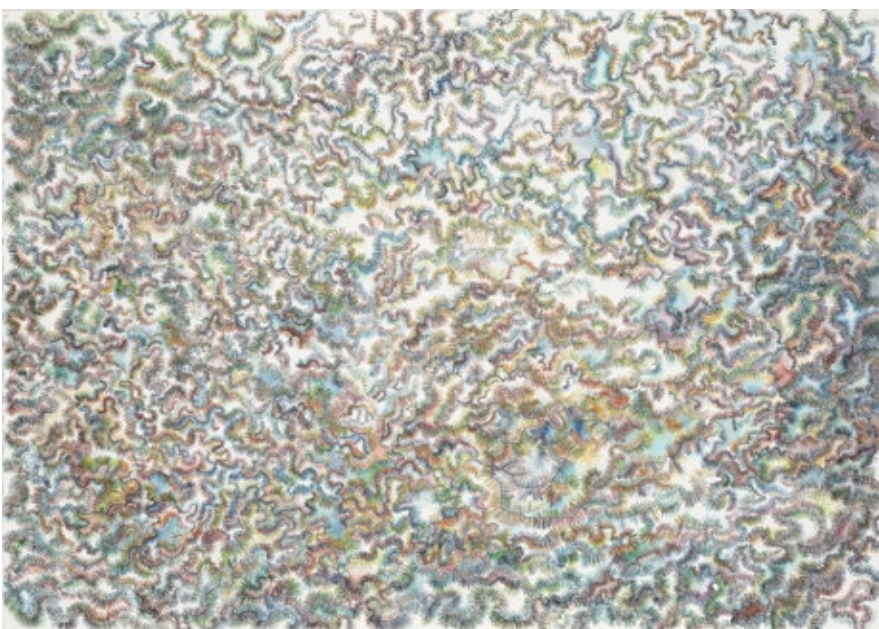
Зрикавци / Crickets
2020, акварел / watercolour, 50x71 cm

Три прасета / Three Pigs
2016, акварел / watercolour, 56x76 cm

Испричаћу ти причу / I'll Tell You a Story
2020, акварел / watercolour, 56x77 cm

Лежење / Shivering
2023, акварел / watercolour, 50x70,5 cm

Кад море шета / When the Sea Wanders
2021, акварел / watercolour, 56x77 cm

Струјање / Flux
2022, акварел / watercolour, 70,5x50 cm

Пролаз / Passage
2023, акварел / watercolour, 70,5x50 cm

У срцу / In the Heart
2021, акварел / watercolour, 56x71,5 cm

Шетња / Stroll
2021, акварел / watercolour, 49,5x71 cm

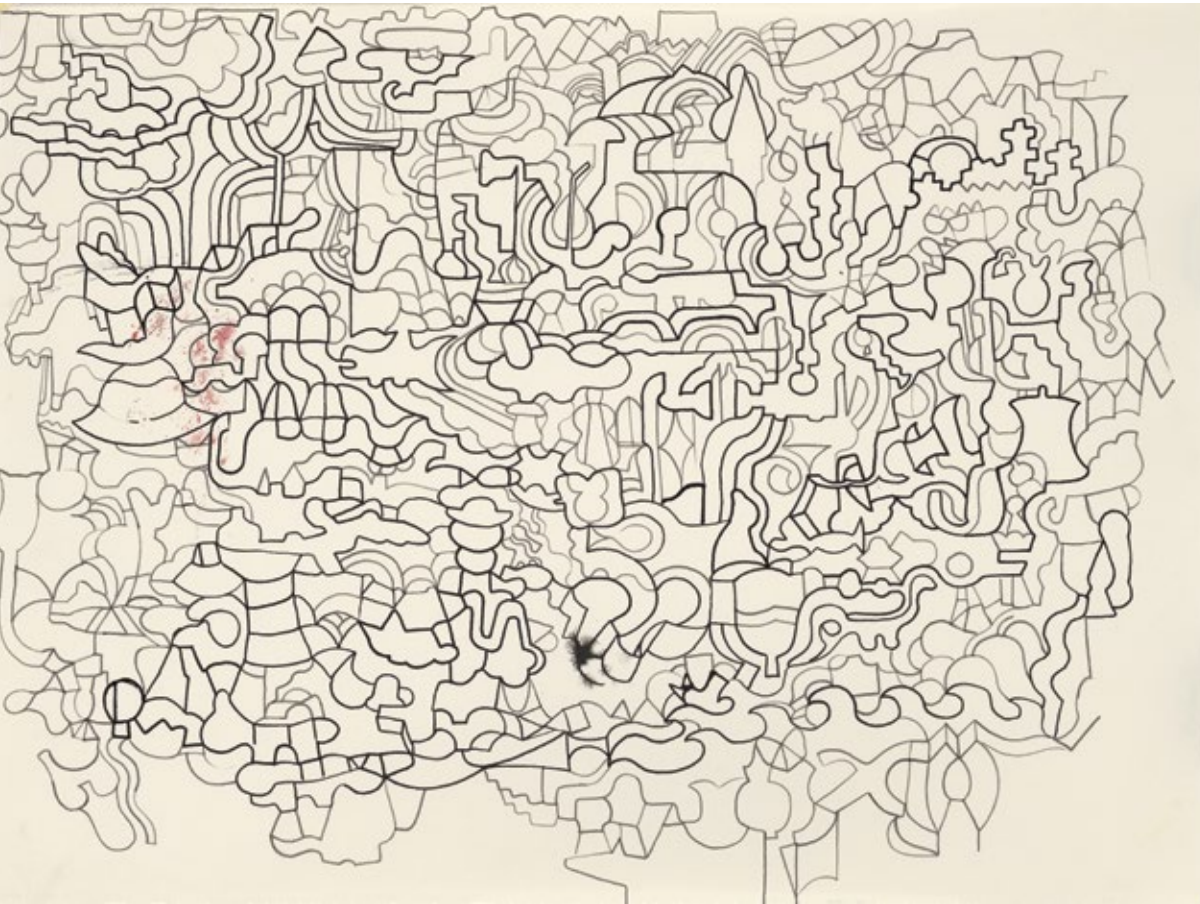
Maja Ćirić

SANJA CRNJANSKI

“Every time you look at a painting, new things should unfold.”¹

As Sanja Crnjanski's artistic body of works, encompasses the principles of non-hierarchy, multiplication, dynamic interactions, and interconnections, it can be perceived through the prism of Guattari's and Deleuze's concept of the rhizome.² Composed of forms, colors, lines, and textures, it diverges from the linear narrative and fixed meanings. Her paintings contain various layers and elements that interact with each other in complex ways, thereby illustrating the rhizomatic idea of multiplicity and heterogeneity. The elements within the paintings dynamically correlate, creating a sense of movement and fluidity that reflects the nomadic and perpetually evolving nature of the rhizome. Just as rhizomes emphasize connections between disparate points, her paintings are based on investigating the relationships between different forms, colors, and shapes, thereby creating a network of coordinated elements. Sanja Crnjanski's painting can be regarded as an assemblage in the terms of Deleuze and Guattari, where disparate elements are joined to create a whole that is more than the sum of its parts. Each element within the painting can be linked to others in various ways, thereby creating a dynamic and evolving composition. Micro-elements or quanta on Sanja Crnjanski's paintings indicate the adjacent element, their interaction helps them to be deciphered, in the sense that when connected to other elements a multilayered meaning is created. Each quantum represents a basic unit of composition since Crnjanski establishes a subtle balance between micro (individual elements) and macro (the entire art work). In doing so, she demonstrates how small, seemingly isolated parts can collectively create a complex and unique visual experience. Furthermore, her art is not only rhizomatic but also poetic,³ drawing poetry from constant transformation, as it is based on “the perception of difference between shape, mass, and movement.”⁴ Instead of merely presenting physical reality, Crnjanski seeks to evoke emotional responses.

Crnjanski poses the following questions: Are the boundaries within the painting truly fixed? Are they merely a product of our perception? Do they change with the change of perspective, or

Где си био, куда си кренуо / Where were you? Where are you going?

2017, туш и перо / ink and pen, 29,5x40,5 cm

1 Miró, Joan, 1959. Denver Art Museum, “15 Quotes by Joan Miró,” accessed June 9, 2024, <https://www.denverartmuseum.org/en/blog/15-quotes-joan-miro>.

2 Deleuze, Gilles, and Félix Guattari. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Translated by Brian Massumi, University of Minnesota Press, 1987

3 Gaston Bašlar, „Poetika prostora” (*The Poetics of Space*), Kultura, Beograd, 1969

4 Aleksandar Kalder, „Likovne sveske 3” (*Essays on Art 3*), Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1996

are they unchangeable and constant? To answer these questions, she resorts to an experiential approach by drawing attention to rounded shapes, the loss of sharp edges, and the variable features of space. Forms on her paintings appear to dissolve and transition from a solid (defined) state to a “subsequent” state (the circulation of matter). The line in Crnjanski’s work is not “real” - it points to a wavy boundary between the detail and the whole, from which the detail is isolated. There is neither sequence of presentation, nor repetition, but instead her drawings are filled according to the principle of *horror vacui*. The line within the reality of her paintings is not jazz-ed, repetitive as in Bora Iljovski’s work, her rhythm and melody are of a different character. The repetitions in Crnjanski’s work have similarities, but also differences as their rhythm affects the elasticity and change of meaning.

Such processes, which involve painting forms within existing forms, can be linked to Lacan’s concept of extimacy,⁵ which suggests that the internal and external are not separated by fixed boundaries, but are intertwined and dependent on subjective perception. The boundaries on the painting can change with the shift of the vantage point, reflecting the idea that perception impacts experience. Thus, a work of art becomes a space where experience and reality intersect, creating a dynamic and changing boundary. Therefore, from the interplay between artistic elements and elements of reality, the intimate and external converge mutually, vibrantly and without hierarchy. Quanta, as the basic units of the painting, represent this dynamic interaction between individual, adjacent elements, and the whole, creating a complex visual experience. Deviation from the template of repetition is even evident in areas where Crnjanski uses orthogonal straight lines and right angles, where navigation within the painting could be expected.

Forms are defined by their color, and the artist further “distorts” the template approach by combining rules and deviations from rules. Crnjanski treats color by playing with contrasts, from the lowest to the highest intensity, and some canvases have a uniform palette, while others exhibit a burst of color, with some monochromatic surfaces also present. Additionally, there are often white, uncolored fields that stand in contrast to densely packed lines.

Contrary to what initially appears to be the case, Sanja Crnjanski’s cosmology is not abstract⁶ as her paintings are the result of extimacy as a process. It is founded on the duality resulting

5 (Fr. *Extimité*): The concept of extimacy, introduced by Jacques Lacan, designates the process by which an individual’s intimacy is exposed to the outside, thereby rendering it accessible to others. This refers to the core of our subjectivity, yet simultaneously it is shared and visible in our interactions with the external world.

6 The research that includes stands articulated in Sanja Crnjanski’s doctoral thesis at the Faculty of Fine Arts in Belgrade, 2020, equally indicates the emergence of the theoretical thought of Milica Stevanović, painter and member of the Serbian Academy of Sciences and Arts, author of „Nastajanje slike”, (*The Genesis of the Image*), published by the Serbian Academy of Sciences and Arts in Belgrade, 2015, as well as the thoughts of Rudolf Arnheim, „Umetnost i vizuelno opažanje”, (*Art and Visual Perception*), published by the University of Arts in Belgrade, 19

from the interplay between perception and emotion. If the contradictory process of projecting reality itself is applied to it, her artwork can be defined as a painting of complementary reality.

Crnjanski employs different processes on each canvas, clearly creating a need for constructing a new world, a system for herself, as complementary reality. Her artistic process prevents both the dominance of cognition over experience and the process of equating form and symbol. Due to hypo-identification with reality, Sanja Crnjanski shows internal orientation towards objects in the painting, making her artwork non-mimetic.

Sanja Crnjanski’s painting of complementary reality, interpreted through the concepts of rhizome and extimacy, encourages viewers to engage in a nomadic process of thought, freely navigating through the artistic work without being limited to one interpretation or perspective. This reflects the rhizomatic understanding of the world as a series of interconnected and fluid experiences based on (the externalized intimate) emotions instead of just perception. If Adorno precisely notes that the process of autonomous art is “an objective counter-image of binding force,”⁷ then Sanja Crnjanski’s non-mimetic painting constitutes a departure from integration into social totality. Since it is unpredictable, her artistic work if not already inwardly revolutionary is certainly contrarian in its essence and thereby authentic.

7 Adorno, Teodor V., 1903-1969. „Estetička teorija” (*Aesthetic Theory*). Translation and preface by Kasim Prohić. Beograd: Nolit,

БІОГРАФІЈА

Сања Црњански рођена је 1980. године у Београду. Године 2002. уписује студије на Факултету ликовних уметности на одсеку Сликарство. Дипломирала је 2008. год. у класи проф. Дарије Качић. Докторске уметничке студије завршила је 2021. године на истом факултету под менторством проф. Јасмине Калић. Излагала је радове на више самосталних и групних изложби у земљи и иностранству. Добитница је бројних награда и признања. Члан је УЛУС-а од 2009.

BIOGRAPHY

Sanja Crnjanski was born in 1980 in Belgrade. She entered studies in 2002 on the Faculty of Fine Arts, Painting Department. She graduated in 2008 in the class of Professor Darija Kacic. She finished Doctoral art studies in 2021 at the same faculty mentored by Professor Jasmina Kalic. She exhibited works on many individual and group exhibitions in the country and abroad. She is the winner of numerous awards and recognitions. She is a member of ULUS since 2009.

Издавач

Галерија Б2
Балканска 2
11000 Београд, Србија
тел: 011 20 55 017
e-mail: galerija@b2.rs
web: www.galerijab2.rs

За издавача
Драган Стојадиновић

Стручни савет
Јеша Денегри
Данијела Пурешевић
Немања Николић

Организација и продукција
Бојан Муждека

Текст
Маја Ћирић

Лектура
Миладиновић Марина

Превод
Ванда Перовић

Фотографија
Владимир Поповић

Прелом
Жолт Ковач

Штампа
Алта Нова, Београд

Тираж
300

Publisher

Gallery B2
Balkanska 2
11000 Belgrade, Serbia
tel +381 11 20 55 017
e-mail: galerija@b2.rs
web: www.galerijab2.rs

For Publisher
Dragan Stojadinović

Gallery Council
Ješa Denegri
Danijela Purešević
Nemanja Nikolić

Organization and Production
Bojan Muždeka

Text
Maja Ćirić

Proofreading
Miladinović Marina

Translation
Vanda Perović

Photography
Vladimir Popović

Layout
Žolt Kovač

Printed by
Alta Nova, Belgrade

Circulation
300

CIP - каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

75.071.1:929 Црњански С. (083.824)
75(497.11)"20"(083.824)

ЦРЊАНСКИ, Сања, 1980-
Сања Црњански : Гледање у непознато : Галерија Б2, Београд, јун - јул 2024. /
[текст Маја Ћирић] ; [фотографија Владимир Поповић] ; [превод Ванда Перовић] =
Sanja Crnjanski : Looking at the Unknown : [Gallery B2, Belgrade, June - July 2024] / [text
Maja Ćirić] ; [photography Vladimir Popović] ; [translation Vanda Perović]. - Београд :
Галерија Б2 = Belgrade : Gallery B2, 2024 (Београд : Алта Нова = Belgrade : Alta Nova). -
36 стр. : репродукције ; 23 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 300. - Биографија С. Црњански: стр. 34.

ISBN 978-86-6054-040-1

а) Црњански, Сања (1980-) -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 146633481

Пријатељи пројекта

C'EST MOI
art jewellery

PAVILION
BELGRAD
M

eft
ideas with energy

ETNO STORE
DuB
EST. 1988

MANDARINA
CAKE SHOP

Република Србија
Министарство културе

галерија

ГАЛЕРИЈА Б2
Балканска 2
11000 Београд, Србија
тел: 011 20 55 017
e-mail: galerija@b2.rs
web: www.galerijab2.rs